

Prof. Dr. Török József pápai prelátus, egyháztörténész

Török József 1946. augusztus 30-án született Makón. Édesapja Török Gyula tanulmányait a szegedi orvosi egyetemen végezte, de a közszolgálatban helyezkedett el. A *Kisgazda Párt* makói szervezetének egyik vezetője, majd 1948-ban nemzetgyűlési képviselő volt. Édesanyja Vajda Julianna, aki idős korától hozzá költözött. Büszke volt arra, hogy minden írásának első olvasója édesanyja volt egészen a 104 éves korában bekövetkezett haláláig. Édesanyja volt legfőbb támasza, akinek elvesztését éveken át gyászolta. Édesanyja nemcsak első kritikusa volt, közös munkájuk eredménye pl. a *Ben-Hur fia* c. könyv magyar nyelvre történt fordítása.

Török Józsefnek egy bátyja volt, István, aki 1962 őszén országos első helyezést ért el a „Furfangosok” című műveltségi vetélkedőn. Újságíró, majd jogász szeretett volna lenni, de a makói gimnázium három éven át nem javasolta továbbtanulásra, mivel nem volt KISZ-tag. Elment dolgozni, és később levelező tagozaton szerzett jogi végzettséget, amikor már nem kellett iskolai ajánlás a felvételéhez. Egyetemi tanulmányai után disszidált, előbb műfordításokból élt, majd a Szabad Európa Rádió stockholmi tudósítója lett. Fiatalon elhunyt.

A KISZ-től való tartózkodása miatt Török József sem tudott továbbtanulni, bár kitűnő eredménnyel érettségizett a makói *József Attila Gimnáziumban*, 1964-ben. A *Makói Múzeum* igazgatója, Tóth Ferenc vette maga mellé segédmunkásként, itt került közvetlen kapcsolatba a történelem-tudománnyal. E közben folyamatosan érett benne a papi hivatás utáni vágy is, végül 1970-ben jelentkezett kispapnak a *Székesfehérvári Egyházmegyébe*. 1974-ig a budapesti *Központi Papnevelő Intézetben* tanult, majd 1975. június 24-én Székesfehérvárott pappá szentelték. Tanulmányait tovább folytatta a Papnöveldeben, ekkor írta doktori értekezését a pálos rend liturgiájának eredetéről és történetéről. 1976-ban teológiából doktorált, disszertációja alapján később a *Pálos Rend* konfráterévé választották. Közben 1974 és 1976 között az *ELTE Eötvös Kollégiumában* Mezey László professzor paleográfia-diplomatika-kodikológia kurzusának hallgatója volt. Mezey professzort egész életében szakmai példaképének, mesterének tartotta.

Pappá szentelése után három évig, 1978-ig Csepel-Belvárosban káplán, itt ismerkedett meg a papi hivatás lelkipásztori feladataival, amit később, egyetemi tanár korában sem hanyagolt el. Közben folytatta történelmi tanulmányait Mezey László vezérletével, majd a *Magyar Tudományos Akadémia* középkori kódextöredék-kutató munkacsoportjának (*Fragmenta Codicum* Kutatócsoport) lett tagja, közreműködött a töredékkatalógus első kötetének elkészítésében.

Professzorai tanácsára megpályázta és 1978-ban elnyerte a francia állam ösztöndíját, így két évet tölthetett történelem-, valamint az egyháztudomány segédtudományai szakos hallgatóként a párizsi *Sorbonne Egyetemen*, az *Institut Catholique-on* és a *Sorbonne École Pratique des Hautes Études IV. Section* keretében, de a *Collège de France* egyháztörténetet is érintő előadás-sorozatait is hallgatta. 1980-ban az *Institut Catholique-on* teológiai doktorátust (*Doctorat de Théologie*) szerzett. Disszertációját francia nyelven írta a *Pray-kódex* liturgikus részéről.

Hazaérkezése után, 1980-tól a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának* (akkori nevén a *Hittudományi Akadémiának*) egyháztörténésze, közép- és újkori egyháztörténeti tanszékének vezetője lett, címzetes rendkívüli tanárként. Nyilvános rendkívüli tanár 1983-tól, nyilvános rendes tanár 1986-tól volt. Egyetemi feladatai mellett a *Központi Papnevelő Intézet* rektorhelyettese volt 1986–1987-ben. 1990 és 1992 között a *Hittudományi Kar* dékánja.

Papi munkáját professzori állása mellett is folyamatosan végezte, az akkor még a székesfehérvári egyházmegyéhez tartozó Máriaremetén, valamint 1982-től az alsókrisztinavárosi Havas Boldogasszony-templomban minden vasárnap szentmiseáldozatot mutatott be, felkarolva a ministránsokat és a Szendrei Janka alapította krisztinavárosi szkolát. Vasárnapi szentmiséit mindkét helyen 2019 októberéig megtartotta, amíg ereje engedte.

Hivatása, római katolikus egyháza mindennél fontosabb volt számára. Határozottan szembeszállt mindennel, ami a legkisebb mértékben is veszélyeztette egyházát, akár belső, akár külső irányból jött az. A hit védelme oly fontos volt számára, hogy akkor is harcolt érte, ha tudta, hogy ez esetleg a papi előmenetelét veszélyeztetheti. Bátran kiállt a külső veszélyekkel szemben, jöjjön az akár liberális, akár bolszevista irányból. Mint történész, pontosan ismerte a francia forradalom liberális és a

bolsevista forradalom kommunista hatásait, és küzdött ellenük elsősorban a történelemtudomány eszközeivel, de gyakran a szószékről is. Különösen a papnevelés volt a szívügye. Ministránsait igyekezett rábeszélni a papi hivatásra, mert sohasem feledte, hogy őt is egykori plébánosa erősítette meg pályaválasztásában. Fontos volt számára, hogy a kispap tanítványai eljussanak a felszenteléshez. Ha előfordult, hogy mégis kiléptek, akkor azt mély bánattal vette tudomásul.

A papképzésen túl 1990-től a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem* egyházzenei tanszakának liturgika és liturgiátörténelem tanára. Tanított 1976 és 1993 között az *Országos Magyar Cecília Egyesület* budapesti nyári kántorképző tanfolyamán, 1994–2006 között a szabadkai püspökség teológiai-kateketikai intézetében, 1990–2005 között a székesfehérvári hitoktatóképzőben, s vendégelőadóként az ELTE-n is, ahol 2007-ben c. egyetemi tanár lett.

Rendszeres foglalkozottja volt 1989-től a *Magyar Rádió*nak. Szent II. János Pál pápa 1991-ben történt magyarországi látogatásakor Czigány György mellett ő tudósított a *Magyar Televízió*ban valamennyi pápai programról, ettől kezdve a *Magyar Televízió* és a *Duna TV* vallási műsorainak gyakori vendége volt. A *Magyar Rádió* épületébe állandó belépővel rendelkezett. 1994-ben megkapta a *Magyar Rádió* nivódíját. A 2002-ben bekövetkezett politikai változás után nem kapott meghívást a médiába, egészen a közelmúltig.

1990-ben az *Ecclesia Szövetkezet*nek elnökhelyettese lett, 1993-tól elnöke. A *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Egyháztörténeti Kutatócsoportjának* tagja, a *Collectanea Vaticana Hungariae* kiadványsorozat szerkesztőbizottságának elnöke. 1993-tól a *Communio* magyar változatának szerkesztője, 1994–2001 között a *Teológia* felelős kiadója. A *Mikes Kiadó* munkatársa, számos könyv szaklektora, a *Magyar Katolikus Lexikon* szakírója. 1988-tól az *MTA Tudományos Minősítő Bizottsága*, ill. utóda, a *Doktori Tanács* bíráló bizottsági tagja vagy opponense. A *Magyar Egyházzene*, a *Folia Theologica* folyóiratok és a *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* sorozat szerkesztőbizottságának tagja. A *Societas Liturgica* nemzetközi tudományos társaság, a *Magyar Történelmi Társaság*, a *Magyar Egyházzenei Társaság*, a *Magyar Szemiotikai Társaság*, a *Pulszky Ferenc – Magyar Múzeumi Egyesület*, az *Egyetemi Levéltárosok Szövetsége*, a *Nemzetközi Egyetemtörténeti Kutatócsoport* hazai szekciója, a *Szent István Társulat* és a *Szent István Akadémia* tagja. A *Pro Renovanda Cultura Hungariae*, a *Barokk kálváriákért alapítványok* kuratóriumi tagja.

Török József professzor kimagasló szinten foglalkozott a tudományokkal. Vallotta, hogy a történész és az egyháztörténész között az a különbség, hogy az egyháztörténész tudja, Isten a történelem ura, irányítója a végső győzelem felé, de olykor megengedi, hogy mi emberek közreműködjünk benne, olykor rosszul, máskor jól, de a végső győzelemhez kétség nem férhet. Művei egy része kimagaslóan tudományos jelentőségűek (akár történelem, liturgia vagy egyházzene területén), de mint pap sohasem feledte, hogy Jézus Krisztus tanítását nemcsak a tudósok felé kell közvetítenie, hanem minden emberhez, ezért fontos szerepet játszott életében a közművelés, népszerűsítés. E miatt vállalt jelentős médiaszerepeket, s írt ismeretterjesztő könyveket, folyóirat cikkeket.

Jelentősek magyar nyelvű publikáció, francia nyelven íródott tanulmányai, valamint francia- és latin nyelvről történt könyvfordításai. A *Magyar Tudományos Művek Tára* 2019. november 28-ig 366 művét sorolja fel, mely korántsem teljes, többek között hiányoznak belőle az alapos lektori tevékenységei, és az azóta megjelent könyvei. Több mint 40 könyve jelent meg. A magyar egyháztörténeletről századonként egy kötetet írt, melynek utolsó kötete 2020. január 28-án kerül ki a nyomdából, ezt már nem élhette meg. Jelentős tudományos és ismeretterjesztő szakirodalmi hagyatéka még sok évtizeden át meghatározó és véleményformáló lesz az egyháztörténészek és a történészek köreiben.

Munkásságát 1991-ben címzetes préposti méltósággal, 1998-ban pápai prelátsi címmel ismerték el. 2000-ben *Stephanus-díjjal* tüntették ki. 2001-ben megkapta a *Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét*, 2011-ben a *Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét*.

Török József 2000-ben a *Máltai Lovagrend* magisztrális káplánja lett, 2010-től tiszteletbeli konventuális káplán. Elsősorban a rendtagok lelki programjaiba kapcsolódott be, lelkigyakorlatokat és lelki napokat vezetett, de részt vett több karitatív programon, így a *Máltai Lovagrend* éves Lourdes-i zarándoklatán is. 1999-ben meghatározó dolgozatot írt a rend történetéről. A Magyar Máltai Lovagok Szövetsége megalakulásának 75. évfordulójára 2003-ban kiadott Emlékkönyvbe ő írta a Máltai Rend

egyetemes és magyarországi történetét bemutató fejezeteket. 2019 őszén ő lett a Magyar Máltai Lovagok Szövetsége megújult Fortuna utcai rendházának kápolna igazgatója.

2017-ben nyugállományba vonult, mint professor emeritus.

Súlyos, gyógyíthatatlanul előrehaladott betegségét 2019 októberében diagnosztizálták. Sok szenvedés után, 2020. január 24-én 2 óra 30 perckor tért meg Teremtőjéhez.

Legeza László

